

ETNOGRAFIA SHQIPTARE

390
E 93.

AKADEMIA E SHKENCAVE E RPSSH
INSTITUTI I KULTURES POPULLORE

Sektori i kulturës materiale
Sektori i kulturës shoqërore

ETNOGRAFIA SHQIPTARE

11

LIBRARIJA E QUTICOM
KUTICOM
39472

TIRANË, 1981

REPUBLIKEN E SHQËRIE
KONSTITUCIONE

Redaksia:

Spiro Shkurti — redaktor përgjegjës

Abaz Dojaka

Mark Tirta

Abaz DOJAKA

KARAKTERI I LIDHJEVE MARTESORE PARA ÇLIRIMIT

(Gjysma e dytë e shek. XIX deri në prag të Çlirimit).

Martesa është një nga ngjarjet më të rëndësishme të jetës së njeriut. Ajo është baza e krijimit të familjes.

Martesa dhe familja, si dukuri shoqërore, kanë karakter historik. Në procesin e zhvillimit të shoqërisë ato pësojnë ndryshime. Ndryshimet e bazës ekonomike, të strukturës social-klasore, të rendit politik, të jetës shpirtërore etj. kanë sjellë ndryshime në martesë e në familje, në format e tyre, në përmbajtjen dhe funksionet e tyre shoqërore. Por, siç dihet, ndryshimet e jetës shoqërore nuk pasqyrohen menjëherë në familje dhe në martesë, prandaj, shpeshherë, në zakonet e jetës familjare e të martesës, ndeshen mbeturina, që u takojnë formacioneve ekonomiko-shoqërore të kaluara, madje edhe shoqërisë së lashtë.

Në këtë punim do të përqëndrohemi më tepër në martesën që i përgjigjet familjes fshatare, e cila, para Çlirimit, përbënte shumicën dërrmuese të familjes shqiptare dhe karakterizohej nga mbeturina patriarkale. Në të njëjtën kohë do të prekim edhe martesat në klasat dhe shtresat e tjera të shoqërisë.

Në popullin tonë, në gjysmën e dytë të shekullit XIX deri në vitin 1929 (me vendosjen e Kodit Civil të mbretërisë shqiptare) martesat lidheshin sipas normave të së drejtës zakonore shqiptare. Por normat e kësaj së drejte në krahinat dhe zonat e viseve të ndryshme shqiptare nuk zbatoheshin njësoj. Në zonat malore ato ishin më të forta, ndërsa në zonat e ulëta dhe në qytete ishin dobësuar mjaft, duke u zëvendësuar me norma të reja, që i përgjigjeshin zhvillimit më të madh ekonomik e shoqëror të këtyre zonave.

Edhe në lidhjet martesore brenda zonave fshatare, vihen re ndryshime, që janë si pasojë e ndikimit të normave të së drejtës kanonike dhe të së drejtës së shtetit mbi të drejtën zakonore.

Por, pavarësisht nga larmia e zakoneve të martesës që vihet re në popullin tonë, në të vërtetë në to duket qartë njësia e tyre, të cilën jemi përpjekur ta nxjerrim në pah.

Deri në prag të Çlirimit në vendin tonë martesë ruajti, në përgjithësi, karakterin e lidhjeve të vjetra të saj: një marrëveshje e bërë midis dy familjesh ose midis prindërish, pa pyetur ata që do të martoheshin. Kjo ishte një dukuri e përgjithshme për shqiptarët. Por, më e theksuar ka qenë në klasat e pasura që nusen e djalit të kërkonin ta gjenin doemos nga klasa e tyre. Për këto familje martesë ishte më shumë një marrëveshje për forcimin e pozitës së tyre, fuqisë dhe pasurisë së shtëpisë. Rolin vendimtar këtu duhej ta luanin interesat e shtëpisë dhe jo dëshirat e të rinjve. «Nga interesi ekonomik, — shkruan shoku Enver Hoxha, — lind «epërsia» e mashkullit mbi femrën, lind autoriteti patriarkal mbi fëmijët, lindin martesat pa dashuri, por të pleksura të autorizuara nga prindërit dhe të palejvëshme pa pëlqimin e tyre».¹

Në zonat malore, marrëdhëniet familjare martesore trajtoheshin kryesisht sipas normave të së drejtës zakonore.

Sipas saj, djali dhe vajza nuk kanë të drejtë të mendojnë për martesën e vet. «Djali sa të ketë prind, — thuhet në Kanunin e Lekë Dukagjinit, — s'ka tagër me mendue për martesë të vet».² Kjo ishte më e theksuar për vajzën, e cila, edhe nëse nuk i kishte prindërit nuk kishte të drejtë «me mendue për martesë të vet, tagri asht në dorë të vëllazënve e të kushërinjve, ajo do të shkojë për atë për të cilën ta fejojnë».³ Të njëjtat norma përfshihen edhe në Kanunin e Skënderbeut, në Shartet e Idriz Sulit etj.

Materiali i mbledhur prej nesh dhe të dhënat e shumta që ndodhen në arkivin etnografik tregojnë se, në përgjithësi, të rinjtë nuk pyeteshin për këtë ngjarje kaq të rëndësishme të jetës së tyre.

Në krahinat me fshatarë pronarë të vegjël dhe në zonat çifligare, megjithëse e drejta zakonore ishte dobësuar mjaft, normat e saj të martesës, të gërshetuara me normat e së drejtës kanonike dhe të sheriatit, qëndruan më gjatë dhe ishin ato që rregullonin lidhjet martesore. Megjithatë, të rinjtë (sidomos djemtë) pyeteshin, por mendimi i tyre në përgjithësi nuk mund të prishte dëshirën e prindërve.

Kështu ka ndodhur edhe në shtresat zejtare dhe tregtare të qytetit, ku familje të ndryshme të së njëjtës klasë ose shtresë lidheshin me krushqi ndërmjet tyre. Krushqia më e përshtatshme edhe në këtë pjesë të popullsisë së qyteteve, varej jo nga dëshira e të rinjve, por nga interesi i familjes, pavarësisht se merrej miratimi formal i të rinjve.

Pa dyshim, pushteti absolut i prindit i detyrohej dhe pozitës që zinin fëmijët në ekonominë e shtëpisë. Në shumë zona djali nuk kishte pasuri të vetën. Pasuria ishte e përqëndruar në dorën e zotit të shtëpisë. Kështu që fëmija, së bashku me të tjerët, ishte e detyruar të

1) Enver Hoxha, *Mbi problemin e gruas*, Tiranë, 1973, f. 254.

2) *Kanuni i Lekë Dukagjinit* (KLD), Shkodër, 1933, § 40.

3) *Po aty*, § 31.

punonte në pronën e përbashkët të familjes. Duke mos pasur asnjë lloj të ardhure, i riu nuk ishte në gjendje të përballonte shpenzimet për martesën e vet, (përgatitjet e pajës, harxhimet për dasmën etj.).

Në një pozitë akoma më të nënshtuar ka qenë vajza, e cila nuk pyetej për këtë çështje. Zënia i bëhej e ditur nga e ëma ose ndonjë grua tjetër e shtëpisë. Në kushtet e ekzistencës së moralit feudo-patriarkal, vajzës as që i shkonte ndërmend ndonjëherë se mund të plotësoheshin ëndrrat e rinisë së saj, prandaj ajo shkonte për atë me të cilin e fejonin. «Në Shqipëri, — shkruante Pashko Vasa, — kurrë nuk pyeten zemrat e vashave, kur është fjala për martesë, prindërit bëjnë si duen vetë me to. Të ankohej ose të reagonte kundër vullnetit atëror, kjo gjë do të ishte një krim që vajza e ndershme nuk do të guxonte kurrë ta bënte».⁴

Për zgjedhjen e nuses kujdesej i zoti i shtëpisë, i cili këshillohej jo vetëm me burrat e familjes, por, shpeshherë, edhe me burrat e vëllazërisë dhe të farefisit të vet.

Në krahinat ku vepronte e drejta zakonore, veçanërisht në zonat malore me zhvillim ekonomik e shoqëror më të ulët, autoriteti i të zotit të shtëpisë shfaqej më i fuqishëm dhe fjala e tij vështirë se mund të shkelej. Ndërsa në fshatrat me çifligje me fshatarë të zhveshur nga pronësia mbi tokën, autoriteti i tij ishte më i vogël dhe prandaj ndodhte ndonjëherë që të rinjtë të martoheshin pa pëlqimin e prindërve. Por në këto zona ushtronin një ndikim të madh beu dhe agai, të cilët shpeshherë i detyronin të rinjtë të merrnin si bashkëshortë të zgjedhurit e tyre.

Në zonat pranë qyteteve, në vetë qytetet dhe veçanërisht në disa krahina të Shqipërisë Jugore dhe Juglindore vihet re një farë largimi nga këto parime patriarkale-feudale. Në klasat e pasura, sidomos të qytetit, po edhe të fshatit, autoriteti i prindit po merrte tiparet e pushtetit patriarkal-borgjez, i cili më shumë e më hapët se kushdo i shihte të gjitha marrëdhëniet nën prizmin e parasë e të fitimit.⁵

Në përgjithësi, me anë të martesës, i zoti i shtëpisë përpiquej të forconte pozitën ekonomike dhe shoqërore, duke lidhur krushqi me shtëpi të së njëjtës shtresë.

Në zgjedhjen e nuses ai kujdesej që vajza të qe në rangun e tij, nga shtëpi e mirë, me kamje, punëtore. Nga ana e tij, edhe babai i vajzës kishte të njëjtat kërkesa për djalin. Sigurisht, duhet bërë dallimi i lidhjeve martesore në mes klasave dhe shtresave të ndryshme të popullsisë. Nuk ndodhte që të lidheshin martesë mes familjesh të pasura dhe të varfëra. Martesa bëhej brenda klasës apo shtresës së popullsisë, kjo ishte e përgjithshme. Megjithatë, ka patur raste që djem nga klasat e pasura (nganjëherë edhe me të meta fizike e mendore) ose burra të kaluar në moshë, të merrnin vajza nga shtresa të varfëra.

4) Pashko Vasa, *Bardha e Temalit*, Prishtinë 1969, f. 25-26.

5) Bajram Mejdiaj, *Disa tipare të martesës para Çlirimit*, «Etnografia shqiptare», VIII, 1976, f. 45.

Në popullin tonë ndërmjetësimin për martesën e dy të rinjve mund ta merrte kushdo që njihete të dy familjet dhe që e shikonte të përshtatshme lidhjen e tyre me krushqi. Por, kudo në Shqipëri, një rol të madh në këtë drejtim kanë luajtur bijat e martuara, të cilat bëheshin ndërmjetëse për martesën e motrës, kushërirës, vëllait apo kushuririt të tyre. Dhe, pavarësisht se kush do ta bënte reko- mandimin, si rregull, iniciativën për kërkesë e merrte pala e djalit. Ka patur edhe raste që ana e vajzës të bënte kërkesë. Sigurisht, kjo e fundit nuk ka të bëjë dhe nuk është mbeturinë e formës së vjetër të ndërmjetësimit, që i përket periudhës së matriarkatit, kur nëna interesohej dhe ndërhynte për martesën e fëmijëve. Kjo është një dukuri e vonë, që, sipas mendimit tonë, përkon me zhvillimin e marrë- dhënieve kapitaliste në Shqipëri. Ky lloj ndërmjetësimi praktikohet më shumë në shtresat e pasura të popullsisë dhe zbatohet më tepër në qytete.

SHKUESIA

Ndërmjetësimi për kërkesën e një vajze nuk bëhej drejtpërdrejt nga prindërit, por me anën e një personi të tretë, shkuesit. Shkuesia përdorej gjerësisht. Ajo i paraprinte fejesës dhe martesës. Prindërit ia jepnin fjalën shkuesit, i cili ndërmjetësonte për zënieën e vajzës për djalin dhe për martesën e tyre, duke vendosur vetë për këtë çështje, pavarësisht nga fakti që bashkëshortët e ardhshëm as nuk e kishin parë as nuk e kishin njohur njeri-tjetrin.

Në krahina të veçanta të vendit tonë shkuesi thirret me emra të ndryshëm: *shkues, mesit, mbles, lajmës, lyes, krushqar*.

Shkuesi, zakonisht, ishte një mik i të dy familjeve, të djalit dhe të vajzës. Në këtë mënyrë, ai e kishte më të lehtë misionin e tij. Veç kësaj, ai duhet të ishte një person që i njihete mirë zakonet, «njeri i zoti», «i ndershëm», «i dëgjuar» dhe «i pjekur». Këto cilë- si i shërbenin shkuesit për përfundimin me sukses të detyrës së tij. Por, padyshim, një detyrë të tillë mund ta merrte përsipër daja e vajzës, që jo rrallë kryente rolin e shkuesit. Në këtë rast, te pala e vajzës nuk krijohet asnjë dyshim për vërtetësinë e fjalëve të da- jës në adresë të dhëndrit dhe të familjes së tij.

Detyra e shkuesit ishte sa e vështirë, aq edhe e lodhshme. Ai shkonte disa herë në shtëpinë e vajzës deri sa të bindte prindërit e saj për të mos kundërshtuar kërkesën e bërë. «O lajmës, o din dush- man, / dhe nga ti s'gjetëm derman», thuhet në një këngë popullore.

6) Për të patur sukses në misionin e tij, shkuesit i jepnin me vete «një mbyllëse shtëmbe, të cilën ai e hidhte fshehurazi në një qoshe të oborrit ose në shtëpi brenda. Kjo bëhej me qëllim që njerëzve të vajzës t'u mbyllej goja e kundërshtimit dhe të pranonin kërkesën e shkuesit. Arkivi Etnografik (AE), 774/50 f. 50. Në disa krahina ky merrte mashën e trazonte zjarrin AE, 14/6, f. 39. 65 ose gratë e shtëpisë i hidhnin në këpucë pak kripë, kurse njera prej

Shkuesi lavdëronte familjen e djalit, si dhe vetë djalin, duke i veshur atij karakteristikat më të mira që duhej të kishte një mashkull: trim, punëtor, i ndershëm, i zgjuar... Por, ato që kishin rëndësi më të madhe ishin të dhënat për shtëpinë e dhëndrit të ardhshëm, për ekonominë e saj, numrin e njerëzve të shtëpisë (sa më e madhe të ishte familja, aq më e fuqishme ishte dhe, si pasojë, edhe më e pëlqyer), për traditat e saj luftarake, për besën burrërinë. Bukur shprehej kjo në Myzeqenë e Vogël, kur njerëzit e shtëpisë i drejtoheshin shkuesit. «Ka lëng? Ka qull? Ka zile e këmborë?»⁷ Dhe me të vërtetë, preokupimi më i madh i prindërve ishte që vajza të martohej në një familje, ku të mos mungonte, të paktën, buka dhe qulli. Kjo tregon edhe varfërinë e madhe të familjes fshatare, shumica dërrmuese e të cilave nuk mund të siguronin bukën e vitit.

Rrallëherë rastis që ana e vajzës të jepte pëlqimin që me takimin e parë. Kjo ndodhte në ato raste kur të dyja familjet, që donin të lidhnin krushqi, e njihnin njera-tjetrën dhe binin dakord që më parë, ndërsa shkuesi kryente një zakon, pa të cilin nuk mund të zihet një vajzë. Gjithashtu, pëlqimi mund të jepej menjëherë edhe kur shkuesi, ishte daja ose një i afërt tjetër i vajzës, për qëllimet e mira të të cilëve nuk dyshonin. Në raste të tilla i ati i vajzës i drejtohej shkuesit: «Hajde, mos qoftë prishur! Ta kam falë vajzën! Në dorën tënde! Në e gremit, më paç në qafë mua dhe atë! Në na nderofsh, nderet dhe të mirat të ndjekçin pas me gjithë çka!»⁸

Por, në shumicën e rasteve përgjigja nuk jepej menjëherë. I zoti i shtëpisë, ndonëse kishte të drejta absolute mbi fëmijët, sipas zakonit, i pyeste burrat e shtëpisë, të vëllazërisë dhe të farefisit, të cilët, të gjithë së bashku, hetonin për shtëpinë dhe për djalin.

I pari që pyetej nga i zoti i shtëpisë ose nga prindi i vajzës, ishte daja. Kjo dukuri vihej re në mbarë popullin tonë, ndonëse me nuanca të ndryshme në krahina të veçanta. Kujdesi i dajës për zgjedhjen e dhëndrit ose të nuses për mbesat dhe nipat e tij ka zanafillën e vet në periudhën e kalimit nga matriarkati në patriarkat, ku «vëllai i

tyre fshinte një anë të dhomës dhe e vinte fshesën përmbys (Visaret e Kombit, (VK), vëll. XIII; Tiranë 1944, f. 29.). Madje, shpupuritja e zjarrit ishte, si të thuash, nisma e bisedës. Në Mirditë shkuesi, thotë duke trazuar zjarrin: «Zjarr na u bëftë biseda». Ndërsa në zonën e Bilishtit, sapo ndonjë mik merrte mashën në dorë dhe fillonte të trazonte zjarrin, kuptohej se kishte ardhur për krushqi. Në Çamëri, biseda fillonte me fjalët e shkuesit, i cili i drejtohej të zotit të shtëpisë për qëllimin e vizitës.

Në disa krahina të tjera shkuesi i drejtohej të zotit të shtëpisë ose të atit të vajzës: «E, or mik, a ma fal çupën? — Se ku do ta mbyt, është puna ime». (AE, 407/45, f. 161) (Myzeqe e Vogël). Në Mirditë ai thoshte: «A je tue ma falë q'atë cucë?» — «Paj, drue se ma mbytë në ujë!»; përgjigjej i zoti i shtëpisë AE, 14/6, f. 39. Në Mursi shkuesi i drejtohej me këto fjalë: «Ne kemi një farë të mirë. E dimë që edhe ju keni një arë të mirë. Të mbjellim farën tonë në arën tuaj e të rriten vllastarë, që t'i kenë zill bota».

7) AE, 407/45, f. 161.

8) AE, 407/45, f. 43.

nënës, farefisi mashkull më i afërmi, sipas së drejtës amtare, quhej ende si njeriu më i afërm»⁹.

Pasi hetohej mirë nga të gjithë, takoheshin me shkuesin në ditën e caktuar dhe i jepnin përgjigjen. Kur pala e vajzës nuk jepte pëlqimin për lidhje krushqie, asnjëherë nuk tregoheshin arsyet e vërteta, duke u përpjekur të mos e fyenin palën e djalit. Kur përgjigjja ishte pozitive, caktohej dita e takimit të të dy palëve.

Në përgjithësi, në vendin tonë, për shërbimin që bënte, nga ana e shtëpisë së djalit i jepej shkuesit një shpërblim simbolik, që në të shumtën shprehej në «një palë opinga» ose në «një palë këpucë», duke patur parasysh dëmin që kishte pësuar, duke shkuar e ardhur nga njëra shtëpi te tjetra. «*Sa palë openga shkeve? Jaho, shkus-o! Dëftoi lalës, t'i pagjuej*»¹⁰. Më vonë këto morën kuptim më të gjerë, «këpucë», që do të thoshte të paguheshin edhe shpenzimet e ditëve të humbura me këtë rast. Nën këtë emërtim mund të bëheshin edhe peshqeshe të tjera dhe nganjëherë, jepeshin edhe shpërblime në të holla.

Duke u ndalur në këtë çështje, vlen të theksojmë se shkuesia duhet të ketë kaluar në tri faza kryesore: faza e parë, kur shkuesi nuk shpërblehej, faza e dytë, kur shkuesi merrte një shpërblim simbolik¹¹ dhe faza e tretë, kur shkuesi për misionin e tij kërkonte një shpërblim të mirë¹². Në fazën e fundit, kur u përdorën të hollat, qoftë edhe si barasvlerëse të «këpucëve të grisura», s'kemi të bëjmë më me një shpërblim simbolik, por si me një veprim që ndërmerrej nga persona të veçantë për qëllime fitimi. Pra, kjo është koha e degjenerimit të këtij institucioni, periudha e kthimit të tij në një marrëveshje thjesht tregtare, nga e cila shkuesi nxirrte përfitime të mira.¹³

Në periudhën që kemi marrë në studim, të tria fazat e mësipërme të shkuesit kanë qenë të përhapura në popullin tonë. Pra, ka qenë për mendimin tonë mbizotëruese, faza e dytë, kur shkuesi merrte si shpërblim një peshqesh simbolik. Kjo nuk përjashton edhe rastet kur, njerëz të veçantë, të pandërgjegjshëm dhe të shtyrë nga interesa personale, u bënë shkues profesionistë dhe ushtruan këtë «zanat» vetëm për fitim. Dhe shkues të tillë ka pasur gati në të gjitha krahinat e vendit tonë.

Të nisur nga interesa personale, duke vënë mbi gjithshka fitimin, këta njerëz shpeshherë lidhnin martesë të papërshtatshme, me diferencë të theksuara moshe, me njerëz me të meta fizike dhe mendore. Dhe, ndonëse opinioni i prapambetur e reaksionar, klasat sunduese dhe feja e përkrahnin një gjë të tillë, shumica dërrmuese e popullit ishte kundër këtyre qëndrimeve. Gjykimi i shëndoshë popullor në krijim-

9) F. Engels: *Origjina e familjes e pronës private dhe e shtetit*, Tiranë 1970, f. 101.

10) Në Çamëri ka pasur raste që shkuesi nuk merrte asnjë lloj shpërblimi për punën që bënte. Kjo ishte më e theksuar në Çamërinë e Ndëralumit.

11) Dukuria më e përgjithshme ka qenë shpërblimi i shkuesit me një peshqesh simbolik, qoftë edhe këpucë. Kjo ndeshëj kudo në vendin tonë.

12) Shpërblimi i shkuesit në të holla, ndeshëj në shumë krahina të Shqipërisë, por duhet theksuar se njerëzit që pranoin të shpërbleheshin kështu kanë qenë të rrallë.

13) B. Mejdiqaj, *art. cit.*, f. 76.

tarinë e tij, i ka satirizuar martesat e shëmtuara që bëheshin me shkuesi, si ato me diferencë moshe, martesat në vegjëli etj. Me gojën e të rinjve është shprehur protesta e tyre. «Më thojshin shoqet mbra-më;/ Merre moj, merre plakun-o/ Plaku kambët si çibuk,/ Shpina e plakut ishte knut,/ Plaku barkun si saksu,/ Plaku buzën si mëlçi,/ Qyqja ç'ta baj plakun-o»¹⁴. Ç'ke, vash-o, që lan e qan?/ Laj e qaj se më martun-e;/ Më martune, më dhanë një plak-e;/ Ç'i rash ngjat e gdhina larg-e/ Vinte era, moj si sqap-e.¹⁵

ZËNIA (FEJESA) DHE DETYRIMET EKONOMIKE NDËRMJET PALËS SË DJALIT DHE PALËS SË VAJZËS

Zënia e vajzës ishte një marrëveshje ndërmjet zotërve të shtëpive ose prindërve të të rinjve për lidhjen e martesës së ardhshme.

Siç e pamë, zënia nuk bëhej me pëlqimin e të rinjve, por me dëshirën e prindërve dhe me ndërmjetësimin e shkuesit.

Në të kaluarën, për fejesën e dy të rinjve përdroreshin fjalët: *zënie, mblesë, mbulesë, vlesë*. Vajza quhej e *zënë* (e nxanë, e zanë), e *vluar*, e *mbuluar*, ndërsa djali i *zënë* (i nxanë, i zanë) i *vluar*, i *mbuluar*. Por, termi më i përdorur ishte i *zënë* dhe e *zënë*.

Në vendin tonë, në përgjithësi, mosha për zënieën e dy të rinjve ka qënë: për vajzat, 12-14 vjeç dhe për djem, 16-18 vjeç. Kjo nuk do të thoshte që prindërit të mos kujdeseshin për zënieën e tyre edhe përpara kësaj moshe. Këtë të drejtë ua jepnin prindërve zakonet patriarkalo-feudale, sipas të cilave, babait i njihej e drejta e pakufizuar mbi fëmijët, pra, edhe e drejta për «zënieën» e tyre në çdo moshë e, ngandonjëherë, edhe para lindjes. Ky zakon për parinë kishte karakter të theksuar politik, sepse nëpërmjet fejesave, krushqive, forcohej familja patriarkale, forcoheshin lidhjet ndërfaqshme midis familjeve, përjetësohej pushteti politik i klasave shfrytëzuese.

Siç e thamë, zënia e fëmijëve që në vogëli, që në djep-dhe, në ndonjë rast që pa lindur, praktikohesh në shtresat e pasura. Por, në ndikimin e tyre, u shtri edhe në shtresat e tjera të popullsisë, megjithëse ajo praktikohesh rrallë.

Materiali ynë dhe burime të tjera na lejojnë të gjykojmë se kjo dukuri ka qënë më e përhapur në shekullin e kaluar dhe, ndonëse rrallë, praktikohesh në mbarë shqiptarët. «Fëmijët e të dy seksëve fejohen që në djep pa u lejuar që të shihen e të njihen gjatë kohës së fëmijërisë, as kur rriten në moshë, — shkruan Pukvili. — Ndodh shpesh që të fejuarit të mos dinë se i janë premtuar njeri-tjetrit, një rregull i tillë është e drejta dhe e fshehta e prindërve të tyre, të cilët ua bëjnë të njohur kur u do qejfi. Kur mbaron kjo kohë, vajzat zakonisht janë 12 vjeç dhe djemtë 18 vjeç»¹⁶. Duke folur për bajraqtet e Pultit: Shalën, Shoshin, Krinin dhe Toplanën, si dhe

14) *Këngë popullore lirike*, Tiranë 1955, f. 123.

15) *Po aty*, f. 128.

16) Pouqueville F.C.H. *Voyage dans la Grèce* Lb VIII, kapitulli IX, Paris 1820-1821.